

**Adami Tanneri E Societate Iesv, S. Theologiæ D. Et In
Academia Ingolstad. Professoris, Theologiæ Scholasticæ
Tomus ...**

Cum triplici Indice

De Fide, Spe, Charitate, Ivstitia, Religione, caeterisq[ue] virtutibus [et]
vitijs: ac varijs hominum statibus. Secvndæ Secvndæ S. Thomæ
Aqvinatis Respondens

Tanner, Adam

Ingolstadii, 1627

II. De Misericordia & Beneficentia, ad externos Charitatis actus
spectantibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72877](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72877)

lib. de amicitia ubi ait: *Amicorum esse, idem velle, & nolle. Idem patet ex illo psal. 118. v. 165. Pax multa diligentibus legem tuam.*

Nec obstat, quod sancti nonnunquam inter se dissenserunt, tum in ijs quæ agenda essent, ut inter Paulum & Barnabam accidit Act. 15. tum maxime in quibusdam opinionibus, ut inter Hieronymum & Augustinum videre est epist. 8. 9. & 11. inter opera Augustini. Ad amicitiam enim iuxta Aristotelem 9. Ethic. cap. 6. non pertinet concordia in opinionibus; sed concordia in bonis conferentibus ad vitam, & præcipue in magnis: quia dissentire in aliquibus parvis, quasi videtur non esse dissensus. Et propter hoc nihil prohibet, aliquos charitatem habentes in opinionibus dissentire. Nec hoc repugnat paci; quia opiniones pertinent ad intellectum, qui præcedit appetitum, qui per pacem vnitur.

22 *Similiter etiam existente concordia in principalibus bonis, dissensus in aliquibus parvis non est contra charitatem. Procedit enim talis dissensus ex diversitate opinionum; dum unus æstimat hoc de quo est dissensus, pertinere ad illud bonum in quo conveniunt; & alius æstimat, non pertinere. Et secundum hoc talis dissensus de minimis, & de opinionibus repugnat quidem paci perfectæ, in qua plene veritas cognoscitur & omnis appetitus complebitur: non tamen repugnat paci imperfectæ, qualis habetur in via. Ita S. Thomas q. 29. a. 3. ad 2. Ex quo intelligitur, qua ratione tum in Theologia, tum in cæteris scientijs, esse possit inter diversos, tum eiusdem, tum diversorum ordinum Magistros quædam opinionum dissensus, salva pace & charitate.*

23 Nec obstat secundo, quod pax est effectus iustitiæ, iuxta illud Isaia 32. v. 17. *Erit opus iustitiæ pax;* nec quod pax relationem potius dicat, quam actum. Præterquam enim quod cit. loco iustitia accipi potest pro ipsa charitate iustificante; recte respondet S. Thomas ibidem ad 3. pacem esse *opus iustitiæ indirecte, in quantum remouet prohibens;* cum tamen directe sit opus charitatis.

Et quamuis pax significet etiam relationem unionis appetitionum, consequentem actum charitatis; qua ratione Caietanus hic a. 4. putat, pacem à S. Thoma dictam esse actum charitatis *solum causaliter* quasi tantum sit sensus, illam consequi ex causa, quæ sit actus quidam charitatis: significat tamen etiam ipsum fundamentum proximum talis relationis, quod est vnum idemque velle & nolle; qui est actus charitatis, quasi per se imperatus, aut secundo elicitus; utpote ex ipso amore charitatis & affectuum unionis proxime ac per se consequens, ut dictum.

24 Et consentiunt cum hac doctrina, quæ scriptura & SS. Patres de pace tradunt. Ut nimirum primo cum S. Dionysius cap. 11. de diuin. nomin. ait, pacem esse *omnium unitiuam, & consensus operatiuam.* Et S. Augustinus lib. 19. de ciuit. cap. 13. dicit pacem esse *tranquillitatem ordinis.* Et lib. 18. de ciuit. cap. 13. *Pacem hominum esse ordinatam concordiam.*

Secundo cum S. Thomas a. 2. ad 3. docet, in hominibus peccatoribus non esse veram, sed solum apparentem pacem; utpote qui non in vero sed apparenti solum bono consentiunt, iuxta illud Sapientia 14. v. 22. *Non suffecerat errasse eos circa Dei scientiam: sed & in magno viventes inscientia bello, tot*

& tam magna mala pacem appellant. Et Isaia 57. v. 21. *Non est pax impijs dicit Dominus Deus.* Et Ieremie 8. v. 11. *Dicentes, pax pax, & non erat pax.*

Tertio cum scriptura pacem tanquam nobis valde necessariam commendat, ut patet Marci 9. v. 50. *Pacem habete inter vos.* Luc. 2. v. 14. *In terra pax hominibus.* Lucæ 24. v. 36. & Ioannis 20. v. 21. & 26. *Pax vobis.* Denique Ioannis 14. v. 27. *Pacem reliquo vobis; pacem meam da vobis, &c.*

Denique cum S. Thomas cit. q. 29. a. 2. docet, omniam pacem appetere, in quantum scilicet *omne appetens appetit tranquille, & sine impedimento peruenire, & quiescere in eo, quod appetit; in quo consistit ratio pacis.* Quod adeo verum est, ut etiam bellando non nisi pax quaeratur, ne quid scilicet sit, quod bellantis voluntati repugnet, ut docet etiam Augustinus lib. 19. de ciuit. cap. 12.

D V B I V M II.

De virtute Misericordiae charitatis affini; & Beneficentia velut externo actu charitatis.

S. Thomas 2. 2. q. 30. 31.

25 **P**ost explicatam essentiam, obiectum, ordinem, & actus internos charitatis, tractat S. Thomas de Misericordiâ velut de virtute charitati multum affini; deque beneficentia velut externo actu charitatis: de quibus etiam nobis breuiter agendum; sed coniunctim, quia & ipsa inter se coniuncta, & admodum similia sunt.

Quæritur primo, quid, & qualis virtus sit misericordia; cuius actus & opera etiam inter externos effectus charitatis recenseri diximus dub. præcedenti.

ASSERTIO I. Misericordia est virtus specialis, & à charitate distincta; cuius obiectum seu motiuum proprium ac formale est, miseria alterius velut nostra voluntate, ac si fieri possit ope subleuanda, ob ipsam præcisè ipsius naturæ communionem. Ita S. Thomas q. 30. a. 1. & 3. Ratio est. Dicitur enim misericordia ex eo, quod *aliquis habet miserum* (seu potius miserans) *cor super miseria alterius:* quo fit, ut misericordia circa miseria alterius versetur; utiq; non eam appetendo, sed potius quantum in miserante est, efficaciter depellendo; idque non formaliter, quia alter amicus est, cui ob affectus unionem bene cupiamus; sed quia miser est, à quo ob communionem eiusdem naturæ, mala abesse cupiamus.

Qua in re cum propria quædam honestas cernatur, fatendum est, misericordiam esse virtutem specialem; secus quam de gaudio & pace dictum; quæ cum nihil adijciat super rationem boni, quod est obiectum charitatis, non requirunt alias virtutes, quam charitatem. Sed misericordia respicit quandam specialem rationem, scilicet *miseriam eius, cuius miseretur;* ut ait S. Thomas cit. a. 3. ad 3. De cuius actu etiam Augustinus lib. 9. de ciuit. Dei cap. 5. ait: *Iste motus animi, scilicet misericordia, seruit rationi, quando ita præbetur misericordia, ut conseruetur iustitia;*

fine

sive cum indigenti tribuitur, sive cum ignoscitur penitenti.

26 **ASSERTIO II.** Quamvis misericordia sit virtus moralis, circa passiones existens, iuxta S. Thomam q. 30. a. 3. ad 4. nempe quia in nobis saltem ex consequenti (non per se) tristitia passionē moderatur; cuius moderatio per se ad patientiā pertinet, ut suo loco dicitur. Actus tamen eius elicited & principalis, est motus appetitus intellectivi, secundum quod alicui displicet malum alterius, iuxta S. Thomam ibidem in corpore. Ratio est: quia appetitus sensitivus per se non fertur ad depellendum malū alienum, seu dolendum de eodem, ubi nulla carnalis coniunctio intercedit, inter patientem & dolentē: licet ex sympathia naturali, ob naturæ similitudinē facile etiam in appetitu dolor excitetur. Idem docuimus tom. 1. disp. 2. q. 10. dub. 2. n. 17.

27 **ASSERTIO III.** Sicut misericordia non est proprie ad seipsum, sed dolor; puta cum patimur aliquid crudele in nobis: ita etiam cum personæ nobis admodum coniunctæ, puta filij, aut parentes malum patiuntur, non tam misereri dicimur, quam dolere; non secus ac in malis & vulneribus proprijs. Ita S. Thomas q. 30. a. 1. ad 2. Quo sensu Aristoteles 2. Rhetor. cap. 8. dixit. *Dirum (quod appetitui velut crudele vehementer repugnat) esse expulsum miserationis*: licet improprie & per quamdam similitudinem, quatenus homo consideratur secundum diuersas partes, tum iustitia ex Aristotele 5. Ethic. cap. vi. tum etiam misericordia ad se ipsum nonnunquam esse dicitur, iuxta illud Eccli. 30. v. 29. *Miserere anima tuæ placens Deo, & contine.* Ex quibus etiam colligitur, Misericordiā proprie esse ad alterum; etsi contrarium significat S. Thomas hic q. 30. a. 3. ad 4. sed qui sibi in hac materia non satis constat, ut pluribus dictum tom. 2. disp. 3. q. 4. dub. 3.

28 **ASSERTIO IV.** Defectus alterius (generatim loquendo) mouet ad miserendum, vel in quantum aliquis defectum alicuius reputat suum, propter unionem amoris; vel propter possibilitatem similia patiendi. Ita S. Thomas q. 30. a. 2. Declaratur: quia cum dolor non fit nisi de proprio malo; ideo etiam misericordia est tristitia seu dolor de miseria aliena, in quantum ea apprehenditur velut propria; hoc autem non fit, nisi duobus modis explicatis. E quibus respectu primi Aristoteles 9. Ethic. cap. 3. inter alia amabilia ponit, *condolere amico*. Et Apostolus Rom. 12. v. 15. *gaudere cum gaudentibus, & flere cum flentibus*: quæ ratio miserationis non est actus ad charitatem distinctus, ut pote idem formale motiuum cum charitate habens.

Respectu autem posterioris modi, idem Aristoteles 2. Ethic. cap. 3. dicit, homines misericordia moueri erga illos, qui sunt eis coniuncti & similes: quia per hoc concipiunt iudicium, se etiam posse similia pati. Quo fit etiam ut senes & sapientes, qui considerant, se quoque posse in mala incidere: itemque debiles & formidolosi, sint magis misericordes.

E contrario autem illi, qui se felices æstimant, tamquā supra communem sortem euectos, ut nihil mali se posse pati existiment, parum solent misericordiam tangi. Sicut etiam superbi, iracundi, &

qui sunt in contumeliam dispositione, hoc ipso, quod elato sunt animo, & ad vindicandum composito, non sunt idonei ad miserandum, iuxta Aristotelem 2. Rhetor. cap. 8. Cui consonat scriptura Proverb. 27. v. 4. *Ira non habet misericordiam nec erumpens furor*. Et S. Gregorius homil. 34. in Euangelia cum ait: *Falsa iustitia (scilicet superbiorum) non habet compassionem, sed deignationem*. Absolute tamen loquendo, existimo misericordie proprium actū esse posse etiam sine illa formidine & apprehensione similia patiendi. Considerata solum naturæ similitudine in eo qui patitur, ut dictū affert 1.

29 **ASSERTIO V.** Misericordia quamvis secundum se maxima virtus sit; respectu tamen habentis solum in Deo maxima est; in cæteris autem charitas maior est, quam misericordia. Ita S. Thomas q. 30. a. 4. Probatur prima pars, quia ad misericordiam pertinet, ut alijs beneficiat; & quod plus est, ut defectus aliorum subleuet: & hoc maxime superioris est, & quasi altioris & præcellentioris cuiusdam naturæ.

Secunda pars probatur; quia misereri velut proprium Deo tribuitur; in quo eius omnipotentia maxime manifestetur, ut in Collecta Dominicæ X. post Pentecosten dicitur, nimirum quia Deus & ex seipso maxime ad miserendum pronus est; nec vlla miseria vincitur; & suam perfectionem ac magnitudinē in miserando potissimum demonstrat. Vnde in scriptura super cæteras eius virtutes & opera commendatur misericordia. Ut psalm. 144. v. 9. *Miserationes eius super omnia opera eius*. Ratio est, quia misericordia, hoc ipso, quod quandam excellentiā & superioritatem in miserante significat, non est maxima, nisi ille qui habet, sit maximus, qui nullū supra se habeat, sed omnes sub se, qualis est solus Deus.

30 Vbi etiam supponitur, in Deo proprie esse misericordiam, uti etiam cum S. Thoma docuimus tom. 1. disp. 2. q. 10. dub. 2. n. 17. Idque nullā difficultatem habet, si loquamur de misericordia generatim, prout etiam charitatis motiuum complectitur, quo respexisse videtur S. Thomas hic a. 2. ad 1. cum ait: *Deus non miseretur nisi propter amorem, in quantum amat nos tanquam aliquid sui*. Verum S. Thomas ibi solum excludit alterum motiuum miserandi, nempe capacitatem defectus in miserente, non autem propriam rationem formalem obiectionis miserationis, quæ est subleuatio miserationis alienæ, ob naturæ quandam similitudinem.

Tertia pars probatur. *Etenim, qui supra se aliquid habet, maius est, & melius, coniungi superiori, quam supplere defectum inferioris. Et ideo quantum ad hominem, qui habet Deum superiorem, charitas, per quam Deo vnitur, est potior, quam misericordia, per quam defectus proximorum supplet, iuxta illud Coloss. 3. vers. 13. ubi cum Apostolus dixisset: Induite vos sicut electi Dei, sancti & dilecti, viscera misericordie, benignitatem &c. subiungit: super omnia autem hæc charitatem habete, quod est vinculum perfectionis.*

31 Ex quibus colligitur, charitatem simpliciter & absolute præstantiorem esse misericordiam: hanc vero non nisi secundum quid præstantiorem dici charitate; si nimirum præcise & abstracte, actus utrius-

que virtutis inter se comparentur, (abstrahendo ab obiecto & subiecto) nimirum amare, & aliorum miseras subleuare. In Deo vero maximam dici intelligo, non comparatiuè aut quia vel in ipso Deo præstantior sit charitate, qua Deus seipsum diligit; sed absolute, & in suo genere: ita vt etiam secundum abstractam rationem in homine non sit maxima, in Deo vero sit maxima, & vndiquaque perfecta, etsi Caietanus & Bannes hic q. 30. a. 4. & Gregorius de Valentia q. 7. pun. 3. aliter atque aliter mentem S. Thomæ interpretentur.

32 **ASSERTIO VI.** Inter omnes tamen virtutes, quæ propriè ad proximum pertinent, potissima est misericordia; sicut etiam est potioris actus. Ita S. Thomas cit. a. 4. Ratio est. Nam supplere defectum alterius in quantum est huiusmodi, est superioris & melioris. In eundem etiam sensum Augustinus lib. 9 de ciuit. cap. 5. ex Cicerone contra Stoicos differens ait: *Longe melius est humanius, & piorum sensibus accommodatius Cicero in Casarum laude locutus est, vbi ait: Nulla de virtutibus tuis nec admirabilior, nec gratior misericordia est.* Sicut etiam summa Religionis Christianæ in misericordia & pietate consistit; nempe quantum ad exteriora opera, iuxta Glossam Ambrosij super illud 1. ad Timoth. 4. *Pietas ad omnia utilis est.*

Interior tamen affectio charitatis, qua coniungimur Deo, eique per affectum vnimur, ac similes reddimur, præponderat est dilectioni, & misericordie in proximis, per quam assimilamur Deo secundum similitudinem operationis. Quamuis autem misericordia per se virtute Religionis inferior sit, sit tamen sæpe, vt magis necessarius sit misericordie actus quam Religionis, iuxta illud Osee 6. & Matthæi 12. *Misericordiam volo, & non sacrificium.*

33 **Quæritur secundo, an & qualis virtus, seu virtutis actus, sit beneficentia.** **ASSERTIO I.** Beneficentia non est virtus specialis, & à Charitate distincta; sed est specialis actus & effectus externus charitatis. Ita S. Thomas q. 31. a. 1. & 4. ex Aristotele 9. Ethic. cap. 4. vbi inter alios amicitie actus refert, *operari bonum ad amicos.* Ratio est, quia beneficentia, qua alteri benefacimus, immediate oritur ex benevolentia seu actu dilectionis, qua volumus bonum amico. Cum quo non pugnat, quo minus bonum exhibeatur alteri, sub aliqua peculiari ratione, etiam per alias virtutes, puta misericordiam, iustitiam, &c. Sicut enim charitas respicit in beneficio collato *communem rationem boni* (seu vt bene sit amico) ita iustitia respicit rationem debiti: misericordia vero respicit rationem *releuantis miseriam* vel defectum, iuxta S. Thomam q. 31. a. 1. in corpore, & ad 3.

34 **ASSERTIO II.** Cum omnibus quidem benefaciendum est, tum magis his, qui sunt nobis magis coniuncti; seruato in omnibus debito charitatis ordine. Ita S. Thomas q. 31. a. 2. & 3. Patet ex illo ad Galat. cap. 6. v. 10. *Ergo dum tempus habemus, operemur bonum ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei.* Ratio est, quia sicut interior affectus charitatis, seruato debito ordine, complectitur omnes, vt superius dictum; ita etiam beneficentia, velut effectus internæ amoris ad omnes extenditur, eodem ordine seruato, vt dictum hac q. 3. dub. 1. & 2.

ASSERTIO III. Beneficentiæ actus materialiter iidem sunt, cum actibus externis misericordie & Eleemosynæ, tum corporalis, tum spiritualis: qui proinde eodem modo diuiduntur. Supponit S. Thomas q. 32. & 33. vbi de eleemosyna, & correctione fraterna, velut actibus externis charitatis agit; & patet ex quæsito 1. assertionem 1. vbi simul ostendimus, qua ratione actus beneficentiæ & misericordie inter se formaliter differant.

DVBIVM III.

De dono sapientiæ Charitati respondentem.

S. Thomas 2. 2. q. 45. & 46.

36 **Q**uamuis de dono sapientiæ charitati respondente longe inferius primum agat S. Thomas, etiam post vitia Charitati opposita, vt tamen occasione virtutis misericordie, omnes habitus Charitati adiuncti & affines hoc loco pertractentur, visum est consultius, tractationem de dono sapientiæ misericordie subiungere. Quæritur igitur primo, quid & quale sit donum sapientiæ charitati respondens; & qua ratione eidem opponatur stultitia.

ASSERTIO I. Sapientia est donum Spiritus sancti, quo homo à Spiritu sancto motus secundum regulas diuinas, velut ex quadam naturæ consensione, de Deo rebusque omnibus recte iudicat. Ita S. Thomas q. 45. a. 1. & 4. Probatur ex illo Isaie 11. v. 2. *Requiescet super eum Spiritus Domini, Spiritus sapientiæ & intellectus.* Vbi sapientia inter dona Spiritus sancti numeratur.

37 **Ratio est;** quia sicut generatim ad sapientiam pertinet, considerare causam altissimam, per quam certissime de alijs iudicatur, & secundum quam omnia ordinari necesse est; siue ea causa, ac sapientia, ad quam pertinet, sit talis simpliciter, siue solum in aliquo certo genere: ita ad sapientem simpliciter, modoque perfectissimo pertinet, vt cognoscat *causam altissimam simpliciter*; quæ est Deus, ita vt per regulas diuinas omnia possit iudicare & ordinare; idque non ex nuda speculatione & consideratione rerum; talis enim sapientia valde imperfecta est, & hominibus etiam stultis, hoc est, peccatoribus communis; sed etiam ex quadam *connaturate* siue interna coniunctione mentis cum Deo, ac rebus diuinis, vt inferius magis declarabitur.

Huiusmodi autem iudicium homo non consequitur, nisi per Spiritum sanctum, iuxta illud 1. Cor. 2. v. 14. *Animalis homo non percipit ea, quæ sunt spiritus Dei: stultitia enim est illi, & non potest intelligere, quia spiritualiter examinatur, spiritualis autem iudicat omnia, & ipse à nemine iudicatur.* Quia nimirum, vt ibidem dicitur, *Spiritus omnia scrutatur, etiam profunda Dei.* Patet ergo sapientiam de qua agimus, esse donum Spiritus sancti.

38 **ASSERTIO II.** Sapientia, quæ donum est Spiritus sancti, non modo speculatiua, sed etiã practica est. Ita S. Thomas q. 45. a. 3. Probatur, ex illo ad Coloss. 4. v. 5. *In sapientia ambulare ad eos, qui foris sunt, tempus redimentes;* quod ad actionem pertinet. Idem probatur ex Augustino lib. 12. de

Trinitate